

ERDÉSZETI LAPOK

az Országos Erdészeti-Egyesület

K Ö Z L Ö N Y E.

Nyolczadik évfolyam.

V. füzet.

Május 1869.

Élősövények telepítéséről.

(Vége).

6. Miként ültessük az élősvényeket?

Ha mindazon előkészületeket megtettük, melyek fentebb elősoroltattak, — meg lehet az ültetést kezdeni; minckelötte azonban az ültetés leírásához fognánk, tudnunk kell

1) Hogy melyik az ültetésnek legczélszerűbb ideje?

2) Hogy minő koros és minő vastagságu csemétéket ültessünk?

Lehet ugyan ültetni ősszel is még pedig a lomb hullástól kezdve egész a fagyok beálltáig; azonban a tavaszi ültetés mégis minden esetre több előnnyel bír amannál, lévén erre a legalkalmasb idő a kora tavasz egész a nedvkeringés beálltáig. Az őszi ültetést különösen akkor kéne határozottan mellőzni, ha oly fanemet ültetnénk, melyet az elfagyástól féltünk kellene; vagy pedig ha a talaj vizenyős, nedves lenne. — Egyébiránt ne ültessünk esős időben soha, mert az átázott s fölötte lágy földdel nem lehet kellőleg elbánni; ne ültessünk továbbá fagyos időben sem, mert a hidegnek kitett ültőnczök szívó gyökerei az ültetési munkálat közben könnyen elfagyhatnának; végre pedig ne ültessünk akkor, ha száraz szelek fújnak, mert ily időben a szívó gyökerek igen elszáradnak. Ha a talaj laza és száraz, hamarább hozzá lehet fogni tavasszal

az ültetéshez, mintha az nyirkos és nehéz, mert utóbbi esetben be kell várni, míg az a nedvesség elparolgása által, kissé kiszáradt.

A második pontra vonatkozólag, az az, hogy minő koros és minő vastagságu csemetéket ültessünk, mondva volt már, hogy ültetésre az iskolázott ültőnczök a legalkalmasak.

A cseregalagonyát legjobb ültetni, ha kisujjni vastagságot ért, az az, 3 éves korában, föltéve ha egy éves korában át volt ültetve.

Ehhez hasonlólag lehet a lúczfenyőt is 3 éves korában átültetni.

Az ültőnczök kiemelésénél arra kell vigyázni, hogy azok gyökerei sértetlenül maradjanak.

A kiemelt ültőnczök gyökereit rögtön be kell földni földdel, mert különben a szívőgyökök a szabad légnak kitéve, rendkívül gyorsan elszáradnának, ki kell továbbá azokból választani a selejtet, az az, minden olyan csemetét, mely megsérült vagy egyáltalában bár mi oknál fogva az elültetésre alkalmatlan lenne, ki kell azok közül hányni. A megmaradt ültetésre alkalmas csemetéket külön kell, azok különböző vastagsága szerint, választani, mert az élősövények biztos sikerére megkivántatik, hogy különböző vastagságu csemetéket egymással ne elegyítsünk össze, mert különben az erősebbek a gyengébbeket elnyomnák, melyek ha kipusztulnának, az élősövény hézagossá válnék.

A kiválogatással egyszerre történik a csemeték megnyesése.

Ha élősövényül cseregalagonyát használunk, már jóelőre tekintettel kell lennünk arra, hogy azt idővel befoghassuk, mert a fonatlan élősövény soha sem éri el a kívánt tömötséget.

Hogy e czélt elérhessük, megkurtítjuk a csemetéket többül, egy éles kerti késsel, ferdén tett sima vágás által egész 6 hüvelyknyire a tő fölött, eltávolítva arról egyszersmind a netalán meglevő mellék ágacskákat is, melyeket szintén simán kell levágni tőből. —

A túlevelű csemetéket nem kell megnyesni. —

A csemetéknek szerfölött hosszú s az elültetést gátló, vagy pedig sérült gyökereit, el kell szintén távolítanunk úgy a lomb mint pedig a fenyőfa ültőnczöknél egyaránt.

A csemeték elszállításánál gondnal kell lenni arra, hogy

azok gyökerei meg ne sérüljenek s hogy útközben elne száradjanak, mi-ért is czélszerűn kell azokat a szekérre föl rakni s a gyökereket földdel jól betakarni. Ha nagyobb távolságra kéne a csemetéket elszállítani, akkor vizes moha közé rakjuk őket, melyet útközbe néha meg öntözge-tünk. —

Az itt mondottakat előre bocsátva, — lássuk most minő eljárást kell követnünk a csemeték elültetésénél? —

Legelőbb is a már megmunkált s az ültetésre előkészített pászták közepén, egy a csemeték gyökerei hosszának s az alkalmazandó ülteté-si módnak megfelelő árkot húzunk végig, mi ha megtörtént, megkezd-jük, az ültetést.

E czélra beillesztjük s czélszerűn behelyezzük a csemetéket az árokba, melyek gyökereit egyformán szétterjesztve, lassacskán s mindig tömöttebben befödjük földdel, meg meg rázogatva néhányszor a csemetét, míg az magára meg áll. Erre mind két kézzel réányomjuk a földet a gyökérre, s ki töltjük az árok többi részét megint földdel.

A galagonya csemetéket annyira mélyesztjük a földbe, hogy a 6 hüvelykre kurtított szárnak fele ki álljon a földből. A lúczyenyő cseme-téket lehet valamivel mélyebbre rakni, mint a hogy eredetileg álltak.

A rendesen egy sorba rakott ültőnczök távolsága egymástól a gala-gonyáknál 6—12", a lúczyenyőnél 12". Ha pedig rendkívüli tömötség s az élősövények nagyobb ellentállhatósága kedviért az ültőnczöket ket-tős sorba akarnók rakni, akkor a sorok távolságát egymástól 8, és az ültőnczökét minden sorban 12—16 hüvelyknyire mérjük ki, olyformán rakva a csemetéket a földbe, hogy azok az alább látható pontokkal meg-jelölt alakot képezzek:

Munka könnyítés végett, igen czélszerű az ültetést két munkásra bízni, kiknek egyike az ültőnczöket rakja be és tartja, másika pedig a töltögetést viszi véghez.

Ha az ültetés tavasszal történik száraz talajon, vagy aszályos

időben, akkor, s utóbbi esetben még ősszel is, meg kell a csemetéket, ha csak lehet, folyó vízzel öntözni, mely czélra igen ajánlatos, a csemetesor hosszában egy kis árkot húzni, befödve azt az öntözés után száraz finom földdel megint, s apró dombocskákat nyomva utóbbiból a csemeték tövei körül végig.

Egyébiránt hogy a csemeték gyökereit tovább a szabad légen heverni ne hagyjuk, mint a hogy azt a munkálat folyama megkivánja, mondani is fölösleges. —

7. Az élősövények ápolása és további gondozása.

Az élősövények elültetésével még nem tettünk meg mindent mi annak sikerét biztosítaná, azért tehát szükséges még azok további ápolásáról is gondoskodnunk.

Erre nézve meg kell legelőször is az ültetést bizonyos időközökben kapálni, hogy a pásztnak megkérgesedett fölületét feltörve, abba eső, nedvesség, jobban bele hatolhasson.

Meg kell továbbá az ültetést néha gyomlálni is, hogy annak talaját a gyom nagyon föl ne verje.

Ha a pászta talaja nagyon is megfeküdt volna, s ha az élősövény nem lenne eléggé üde, meg lehet azt a kapálás után trágya lével öntözni, s a pásztaikat termékeny földdel feltölteni. Különben az élősövényt öntözgetni fölösleges, legfeljebb tartós és rendkívüli szárazság idején.

A legjobb elővigyázat mellett is megtörténhetik néha, hogy egyes ültönczök később kiszáradnak, mi által, ha azokat újakkal ki nem cserélnék, az élősövény hézagossá válnék. Ezt elkerülendő a ültetések tennünk, melyeknél arra különösen vigyázunk, nehogy a kiszáradt csemeték kicserélésénél, a mellettök levő egészséges csemeték gyökereit meg sértsük. Pótlutetéseknél mindig kissé vastagabb csemetéket válasszunk mint a minők az élősövény már megfogamzott csemetéi, hogy az egyformaság köztük megmaradjon, mert miután az újonnan beültetett csemeték egyideig, azaz míg erőre kapnak, a növésben úgyis szünetelnek, a régieknek idejük marad ezeket utólni.

A mi az élősövény további bánlását illeti, különbséget kell tennünk arra nézve, hogy galagonyából vagy lúczyfenyőből nevelünk-e sövényt.

a) *Cseregalugonya sövények bánlásáról.*

Már ott, holl a csemeték megnyeséséről szólottunk, említettük, hogy kizárólg fonott, tehát oly élősövények növelését kívánjuk tárgyalni melyek a fonatlanokkal szemben hasonlithatlan előnyökkel birnak.

Az e célra végbevitt egysoros első ültetés, közvetlenül annak elültetése után az I. tábla 1-ső ábráján látható alakkal bírand: a tavaszi hajtás után pedig: I. tábla 2. ábrájának alakjával. A következő, tehát a második év tavaszán, a nedvkeringés beállta előtt, lemetszettnek a csemetéknek minden új hajtásai ismét vagy egy jó éles kerti késsel, vagy pedig kerti fűrészszel tőből, és pedig oly mélyen, hogy a tusak 2 hüvelyknél magasabb ne legyen, mikor is a sor az I. tábla 3 ábráján látható alakot nyerendi, mire a tusakocskák újból s oly tömötten hajtanak ki, hogy az ültetés Szent-Iván napkor már annyira bokros, mint azt az I. tábla 4 ábráján láthatni.

Már most az új hajtásokból meghagyunk minden tőn kettőt a legépebbek közül kiválasztva, ha lehet olyanokat melyek jobbról balról, az élősövény hossziránya felé nyúlnak, a többit pedig levágjuk tőből, midőn is az élősövény Iván nap után hasonló leend, az I. tábla 5. ábrájához, ugyanazon év őszén pedig a II. tábla 6-ik ábrájához.

Ez így meglévén a 3-ik év tavaszán a nedvkeringés előtt, megcsonkítjuk a tők fönhagyott két hajtását annyira, hogy azok megmaradt szárai 4—6 hüvelyknél hosszabbak ne legyenek, midőn is a sor oly alakot öltend mint a hogy a II. tábla 7. ábráján rajzolva van.

Az oly hajtásokat, melyek igen gyöngék, vagy görbék, nyár folytán azok mellé szúrt 2—3' magas karócskákhoz kötözzük hogy egyenes alakot nyerjenek. Hogy az erre következő ősszön az ültönczök minő alakot nyernek és pedig a lombhullás után, mutatja a II. táblán a 8. ábra.

Már most, azaz, negyedik évében az ültetésnek, megkezdjük az ültönczök, illetőleg az élősövény összefonását. E célra legelőbb is, még a tavaszi nedvkeringés előtt, megkurtítjuk a két ág mellékajtásait annyira, hogy azokon csak 2—4 szem maradjon, eltávolítva egy-szersmind a föntebb mondott támkarócskákat s pótolva azokat az élő-

sövény vonalába szúrt 3 lábnyira egymástól álló 3—5' magas s 2—3" vastag karókkal. E karókra aztán magyoró vagy fűzfáról vágott sima vesszőket kötünk vízszintesen több sorba, s a földtől meg egymástól oly távolra, a mint azt a csemeték hossza s vastagsága épen megkívánja, (8—12").

Ha mind ez megtörtént, — megkezdjük a csemeték egymásba fonását.

A fonást mindig a szomszédos csemeték egymás felé hajló két ágával kezdjük meg, meghajtva azokat 38 foknyi szögben, s öszvefonva fölváltva mindig két két ágat egymással. Ott, hol az ágak a vízszintes vesszőket érintik, oda kötöztetnek azok hárshéjjal, hogy meghajlott állásukat megtartsák s hogy a rácsozat által egyszersmind támogatva is legyenek. Ha az első kötözés alkalmával például 2 vízszintes vessző sor megfelelt volna a csemeték magasságának, akkor azok ágainak a felső sort túlhaladó végeit lemetszük, mi az élősövény további kifejlődésére megkívántatik.

Ekkor, tehát az első fonás és kötözés után, az élősövény már körül belől 16—20" magassággal birand. A jövő évben egy harmadik vízszintes sor vesszőt kötünk a karókra, folytattva az időközben nőtt új hajtások fonását s kötözgetését mint elébb, mely munkálattal egyszerre az az előtti sorok mellékajtásait is megnyessük, a nyiró ollóval, de csakis az élősövény két oldalán és csakis annyira, hogy a csemeték megmaradt galyai, legalább is 3" hosszúak legyenek mindkét felé, minek folytán az élősövény maga, legalább is 6" vastagságot nyerend s ekkor, azaz 5-ik évében 28—32", 6-ik évében pedig 40—44" s. u. t. magassággal, s a II. tábla 9. ábráján látható alakkal birand.

Ha az élősövény tökéletes lett, a karókat ellehetne ugyan távolítani a sövény mellől, a vízszintes vessző sorok azonban hagyassanak meg okvetlenül.

Tapasztalati adatok nyomán bizton állithatni, hogy az ily módon növelt élősövények, a várakozásnak minden részben megfelelnek, s nemcsak hogy tökéletes tömötté s áthallanokká válandnak, hanem egyszersmind erősek, szépek, s tartósságuk kétségkívüli leend.

b) A lúczyenyő sövények bántásáról.

Ahogy a lúczyenyő csemeték elültetését befejeztük, bántatlanul hagyjuk azokat 2 vagy 3 évig, az az mindaddig, míg a telepítés sikerültnek mondható s míg az ültetőczők az ültetés következtében nyert halvány színüket életfriss sötét zöld színnel cserélték föl. Ekkor megkezdjük a nyesést; mindenesetre azonban hamarább, mint mielőtt az ültetőczők az élősövény jövő magasságát elérték volna.

A csemetéket meg kell úgy a tetőn, mint pedig oldalban nyesni é. p. legjobban késő ősszel. A tető-hajtást legjobb valamivel a legfelső köröny fölött levágni. A csemeték oldalágainak megnyesésénél oda kell törekednünk, hogy az élősövény kelleténél szélesebb ne legyen, azért tehát az oldalágakat oly rövidre nyessük le a mennyre csak lehet és olyformán, hogy az élősövény hova lejjebb, annál szélesebb és tömöttebb legyen, mit az által idézhetünk elő, ha a csemeték alsó ágait csak gyengén a felsőbbeket pedig mennél feljebb, annál inkább megnyessük, mi áttal az élősövény kúpos alakot nyerend.

E módja a megnyesésnek azért szükséges, mert ámbár a lúczyenyő a beárnyékolást meglehetősen tűri, annak alsó ágai idővel mégis elszáradnának s az élősövény alja hézagossá válnék, t. i. azokat a világosság, meleg és nedvesség élvezetétől a mondott nyesegetés módjának elhanyagolása által megfosztanók.

A nyesett részeken képződő új hajtások idővel ismét megnyesetnek, mely munkálatnál oda kell törekedni, hogy az élősövény teteje, annak szándékolt magasságában (3—4') domború alakot nyerjen.

Élősövények díszül lehet úgy a lomb- mint pedig a fenyőfa nemeknél egyes csemetéket magasabbra növelni a többinél, alkalmazva egyéb díszítő alakzatokat is, melyeket nyesegetés által előidézni igen könnyű. —

A kész élősövények további ápolása.

A kész élősövények további ápolás nélkül, vagy igen elbokrosodnának, vagy pedig elpusztulnának idővel a rovarok káros hatása alatt,

mely okból elkerülhetlen azokat folytonosan nyesegetni, mi, hogy könnyebben véghez menjen, legjobb azt a lombfáknál évenként kétszer ismételní u. m. június és szeptember második felében, szem előtt tartva folytonosan, hogy a fenyőszövényeknek föntebb érintett lejtős oldalai állandóul megmaradjanak. Továbbá gyomlální kell az élősövényeket folytonosan, s le kell azokról szedni szorgalmasan a hernyókat s azok fészkeit, nehogy azok túlszámban elszaporodva, az élősövényt veszélyeztessék.

Hasznos végre az élősövény talaját időnként fölkapálni s ha szükséges, főleg fenyőnemeknél melyek gyökérzete sekélyebb, termékeny földdel feltölteni.

Az élősövények közt idővel támadó üregeket fűz vagy nyárfa dugványokkal ki lehet tölteni.

S. Az élősövények telepítésének költségvetése.

Az élősövények ellőállításí költségei függnek :

- 1) a munka bérétől,
- 2) attól, hogy minő mélyre és szélesre emeljük ki az élősövények főárkát,
- 3) a talaj minőségétől s hogy van-e, vagy volt-e azon vagy abban sok oly tárgy, melyet eltávolítani kellett; mint pld. kő, bokor, gyökerek sat.
- 4) attól, hogy van-e védkerítésre szükség, vagy nincsen,
- 5) a fölhasználándó csemeték nemétől és minőségétől,
- 6) attól, hogy a sövény egysoros-e, vagy kettős,
- 7) hogy minő távol állnak a sorok meg az ültőnczök egymástól, s végre
- 8) hogy fonott-e az élősövény vagy fonatlan s hogy minő magas.

A következőkben megkisértjük mintáját adni annak, hogy miként lehetne az élősövények költségvetését össze állítani, alapul véve a következő tételeket :

Legyen például egy 10 öl hosszú és 3½ láb magas cseres galagonya élősövény előállításíandó, melynek egy sorba ültetett csemetéi 6" távolra állnak egymástól. A 3' szélesre és 2' mélyen fölásandó pászta, legyen kopasz talaj, melyen semmi fa, vagy bokor, sem pedig gyökér s

egyéb nem létezik; minőségére nézve pedig legyen az eléggé termékeny, hogy azt trágyázni ne kellessék. Védkerítésül szolgáljon egy már fön álló régi kerítés. Az ültönczök legyenek p. ujjnyi vastagok és iskolázot- tak; mely tételek után az egyes kiadások körül belől a következők len- nének:

a) 360 köbláb ($60' \times 3' \times 2' = 360e'$) talajnak kiásása s ismé- ti betöltése:	
Egy köb-öl, az az 216 köbláb földhöz megkivántatik $1\frac{1}{4}$, tehát 360 köblábhoz 2 napszám, mi 80 krajczárjával tenne	1 ft. 60 kr.
b) 120 ($10 \times 12 = 120$) csemetének megvásárlása,	
100 darabot 1 ftjával számítva	1 ft. 20 kr.
c) a csemeték megnyesése: erre $\frac{1}{2}$ napszám a 80 kr. —	ft. 40 kr.
d) az ültetés az ültető barázdával együtt sat. erre 1 napszám a 80 kr.	— ft. 80 kr.
e) az élősövény befonásához szükséges rácozathoz kell: $10 \times 2 = 20$ darab $1'$ h. és $3''$ v. karó és $10 \times 4 = 40$ öl mogyoró ágvevessző, melynek őszzses értéke lehet p.	— ft. 70 kr.
f) a csemeték nyesegetése és a fonás; erre $3\frac{1}{2}$ nap- szám a 80 kr.	2 ft. 80 kr.
g) kapálás, gyomlálás: erre 3 napszám a 50 kr.	1 ft. 50 kr.
összesen	9 ft. 00 kr.

Tíz öl hosszú élősövény kerülne tehát a föntebbi kiszámítás szerint 9 ftba, egy öl pedig 90 krajczárba, mely öszveg oly csekély, hogy alig képzelhetni kerítést, mely ha csak némileg is megfelelné czéljának, ez árban elő állitható lenne. —

L ú c z f e n y ő élősövények előállítása hasonlő körülmények mellett, alig igényelné a föntebbi költségnek felét, mert a csemeték száma cse- kélyebb, jóval olcsóbb s azoknak többöli megnyesésére egybefonására s az utóbbihoz megkivántató rácozatra szükség nincsen. Ha már most te- kintetbe veszük, hogy egy föntebbi módon művelt élősövény, minden további költség nélkül 100 évig is eltart; s ha megfontoljuk, hogy minden másnemü kerítések föntartása mennyi költségbe kerül, hogy azok

legalább is minden 20 évben még megis újítandók; — elfogjuk ismerni, hogy mind az, mit az élősövények előnyeiről és hasznáról szólva, annak előállítási költségeire vonatkozólag mondtunk, valósággal úgy is van. — Egyébiránt a fentebbi példában kitett költségek csakis azon nem várt esetre vonatkoznak, ha minden ott megnevezett munkát, fogadott munkásokkal kéne végbevitetni, mert különben az élősövény még anynyiba sem kerülne; — mert ha például az ültönczöket magunk növelnők, vagy ha azokat saját erdeinkből szedhetnők össze, vagy ha végre az előforduló munkát saját cselédeink vinnék véghez, — akkor képesek lehetnénk, élősövényeket csaknem minden költség nélkül növelni s előállítani. —

Végül legyen szabad e czikket földbirtokosainknak, erdőgazdáinknak, a megyék és községek előljáróságainak, lelkészeknek, iskolatanítóknak sat. szíves figyelmébe ajánlani, hogy részint élő példával, részint pedig befolyásuk által oda hassanak, miszerint az élősövények telepítése, a népnél minél szélesebb elterjedést nyerjen.

Czáfolják meg egyesek előítéleteit, melylyel az élősövények ellen viseltetnek, és győződtessék meg a népet arról, — hogy az élősövények elismert előnyei, azok telepítését, nem egy szempontból igen kívánatosá teszik. —

Hazai erdőszetünk jelenlegi állása, s annak feladata a mostani viszonyok között.

Ha hazai erdőszetünkön mostanában végig tekintünk, sajátóságos ingadozó mozgást veszünk észre, mely úgy látszik arra mutat, hogy mostani új viszonyaink között, nem tudjuk mitevők legyünk. Ezen ingadozó állapot eleven bizonyossága annak hogy a régi gazdálkodás — mely eddigelé nálunk leginkább tűzifa, szén és aránylag kevés fűrészelt faanyagokra szorítkozott — ki nem elégít többé; de másrésről bizonyossága annak is, hogy ha bár be is látjuk egy újrendszer szükségességét, de nem bírunk annyi erővel, hogy ezen új állapotba egyszerre bele tudjuk magun-